

УДК 17.022-053.6

БАНАХ В.А.,

доктор технічних наук,
професор, ректор

Запорізької державної інженерної академії
(Запоріжжя, Україна) e-mail: v_banakh@i.ua

БАНАХ Л.С.

асистент кафедри філософії та політології
Запорізької державної інженерної академії
(Запоріжжя, Україна)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МОЛОДІ В УМОВАХ КРИЗОВОГО СУСПІЛЬСТВА

У статті наданий огляд сучасних поглядів на формування та трансформацію ціннісних орієнтацій молоді у кризовому світі, аналіз основних рис та тенденцій розвитку сучасного суспільства. Визначаються основні напрямки розвитку ціннісних орієнтацій української молоді та сучасного українського суспільства, а також характеристика психологічного стану українського суспільства та шляхи його поліпшення.

***Ключові слова:** цінності, ціннісні орієнтації, кризовий соціум, кризова особистість, трансформація цінностей*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями

Сучасний етап економічного і соціального розвитку, ті зміни, які переживає нині Україна, спричиняють за собою багатопланові зміни нормативно-ціннісних систем всіх соціальних груп суспільства, серед яких особливе місце посідає молодь. Для неї незавершеність і нестабільність цих процесів значно ускладнює процес соціалізації. Найважливіше місце в соціально-психологічній структурі як особистості, так і соціальної групи, посідають ціннісні орієнтації. Соціальна детермінація ціннісних орієнтацій, їх взаємозв'язок з соціально-економічними відносинами в суспільстві проявляється в тому, що, коли суспільство видозмінюється, то з'являються нові соціальні норми і цінності, тобто ціннісні орієнтації особистості та різних соціальних груп так само трансформуються.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на яку спираються автори

Деякі наукові дослідження визначають зв'язок феномену цінностей з іншими, що стосуються сфери потреб, мотивів і смислів. Наприклад, американський психолог А. Маслоу [1] не розділяв такі поняття, як цінності і ціннісні орієнтації, мотивацію і потреби, а В. Франкл [2] ототожнював цінності та смисли особистості. Для цих вчених це були аспекти одного і того ж явища. Вітчизняна наука являє приклади того, що більш розроблені стійкі поняття, які

є предметом дослідження багатьох вчених, поглинають ціннісні орієнтації людини. Аналізуючи наукову літературу, можна згрупувати деякі аспекти і виділити п'ять функцій цього феномену: цілепокладання, оцінка, мотивація, саморегуляція, контроль.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Проблемна ситуація

Ціннісні орієнтації є таким важелем, який задіює механізм постановки мети. Це поняття виробляє орієнтацію особистості в різноманітності природних і суспільних елементів і створює в зображенні світу індивіда порядок і осмисленість. Система ціннісних орієнтацій створює базу для здійснення вибору серед різних варіацій як постановки цілей, так і використання засобів для їх досягнення. Вони допомагають людині оцінювати і відбирати ті варіанти, які відповідають її внутрішній основі, а потім регулювати і направляти дії. Ціннісні орієнтації прогнозують майбутню перспективу, напрям розвитку людини і є тією ланкою, яка з'єднує особистість у цілісну структуру і регулює поведінку згідно з поставленими цілями.

Мета наукового дослідження – трансформацію ціннісних орієнтацій молоді в умовах кризового суспільства.

Дана мета реалізується в наступних задачах:

- виявити поняттєво-категорійний апарат ціннісних орієнтацій молоді в умовах кризового суспільства;
- проаналізувати трансформацію проблем ціннісних орієнтацій молоді в умовах кризового суспільства;
- розкрити сутність нинішньої кризи, яка дістала назву глобальної і в якій переплелися проблеми економічного, соціального, політичного, інтелектуального характеру, що супроводжується переживанням кризи особистості, її ціннісних орієнтирів та духовності.

Обговорення проблеми

Функція оцінки завжди пов'язана з емоційними аспектами особистості до деяких моментів того чи іншого явища в її житті, в основі якого лежить власний досвід. Таке ставлення допомагає визначити значимість отриманого досвіду і знань для особистості в конкретному випадку або для майбутнього використання, на думку самої людини, групи або суспільства в цілому. Цінністю є те, чого бажає індивід, що потрібно для цілей його діяльності, що він вибирає серед інших об'єктів. Ціннісні орієнтації у такому аспекті дають збагачення уявлень і понять людей про інші особистості, про себе, і дають можливість оцінювати відповідність моральних, трудових, естетичних та інших якостей відповідно до вимог соціуму. У зв'язку з цим оцінка розуміється як вищий орган контролю, який регулює прояви активності індивіда і визначає адекватні способи і засоби їх реалізації.

Щодо мотивації, то ціннісні орієнтації особистості висвітлюють життєвий шлях людини, наповнюють її справжньою свободою і простотою буття. Мотивація перетворюється в реально існуючі мотиви індивіда і стимулює особистість до самовдосконалення, росту і розвитку. Таким чином, формування

ціннісних орієнтацій забезпечує створення умов для саморозвитку і особистісного росту, а також визначає способи, засоби і вектор реалізації особистості. Є значна роль смислів у формуванні цінностей, і вони продукують такі їх функції: прийняти (або заперечити) і реалізувати деяку цінність; посилити (або знизити) її значимість; утримати (або втратити) ці ціннісні орієнтації у часі.

Функція саморегуляції включає в себе всі елементи активності індивіда. Специфічний прояв ціннісних орієнтацій полягає в тому, що вони впливають не тільки на раціоналізацію вчинків і поведінки, але й на вищі психічні функції і навіть на несвідомі структури людини. Вектор волі особистості, її увага та інтелект визначаються таким поняттям, як ціннісні орієнтації. Саморегуляція активності проявляється у тому, що людина свідомо вирішує завдання, що стоять перед нею, здійснює той вибір, який на її думку найкращий, стверджує своїми вчинками суспільні цінності.

За допомогою контролю проводиться дослідження ціннісних орієнтацій і відстежується те, на якому рівні вони знаходяться у конкретному соціокультурному випадку в певних суспільних умовах. Ціннісна сфера, поза сумнівом, володіє сьогодні статусом особливої загальної сфери соціально значущої діяльності людей у суспільстві. Суспільство – це реальний процес життєдіяльності людей, який має історичний характер, існує об'єктивно, тобто незалежно від свідомості або волі людей, хоча вони як носії свідомості та волі є головними дійовими особами суспільно-історичного процесу.

За думкою С.Катаєва, суспільство завжди має потребу в позитивних цінностях і цілях, навіть якщо воно знаходиться у стані кризи. Особливо цього вимагає молодь, для якої все життя попереду, в якому б стані суспільство не знаходилося. Науковці беруть участь у цілепокладанні суспільства, причому таким чином, щоб не створювати у людей почуття відчаю, безвиході та історичного глухого кута [3]. Процес зміни цінностей завжди проходить болісно і непросто. На сучасному етапі соціалізації ціннісні орієнтації молодих людей піддаються різним трансформаційним процесам. Крім того, можна побачити зв'язок між суспільними змінами, що відбуваються, та змінами в системі цінностей. Ціннісні орієнтації, які проходять через три базові стадії кризи суспільства (дестабілізаційні процеси, відкритий конфлікт та вихід з ситуації, що склалася), змінюються і мають свої особливості на кожній з цих стадій.

Перша стадія характеризується не тим, що цінності руйнуються, а тим, що якісно оновлюються. Відбуваються процеси десоціалізації та ресоціалізації молоді. Особистість в один і той же час може схвалювати чи заперечувати ціннісні орієнтації, протилежні за полюсом, тому вибір уявляється їй складним, і вона залишається на проміжній позиції. Друга стадія вирізняється тим, що поняття стають чіткішими і менш суперечливими, і відбувається орієнтація на цінність себе як такого. Третя стадія буде залежати від кінцевого результату завершення кризи і тоді також буде сформована система цінностей.

Трансформація може здійснитися тільки завдяки усвідомленому

прийняттю нових ціннісних орієнтацій, які продиктовані реальністю, і спробі дотримуватись їх на своєму життєвому шляху та у діяльності. Якщо на несвідомому рівні все-таки залишилися старі стереотипи, то всередині особистості можуть відбуватися бурхливі конфлікти, що буде впливати на поведінку і стан людини.

В основному сформована картина світу, в тому числі і ціннісна, зберігається без будь-яких істотних змін протягом усього життя. Вона залежить від тих періодів розвитку особистості, які передували молодості. Таким чином, сім'я значно впливає на утворення системи цінностей. Зміни можуть відбуватися в періоди кризи, коли стара картина світу руйнується, і вже неможливо жити за тими принципами, які були прийняті особистістю як еталони. У результаті одні ціннісні орієнтації втрачають свою важливість і значимість, а інші стають актуальними. Після кризи і трансформаційних процесів монолітна система заміщується на плюралістичну, і кожна людина вибудовує свою ціннісну ієрархію, керуючись різними базисами.

У період суспільної кризи навіть невеликий вплив і слабкий поштовх можуть вплинути на хід соціального процесу. Тому для творчих, енергійних і честолюбних людей криза – це сприятливий час для повного розкриття своїх можливостей. Криза – це час для молодих творити історію. На створення нового стилю життя і нового зразка суспільства витрачається багато енергії, яка породжує в певній мірі хаос. У хаотичних змінах суспільства, яке трансформується, потенційно закладені різні компоненти і стають можливими незвичайні їх з'єднання. Криза розхитує стереотипи соціальної свідомості. І на базі ослаблених старих норм створюється новий порядок. Отже, новий порядок поступово вибудовується з хаосу [3].

На побутовому рівні для сучасного стану українського суспільства криза сприймається, насамперед, через скорочення споживання. Неможливість задовольняти соціально типові стандарти споживання викликає у людини страждання, почуття незадоволеності життям. Перспективи розвитку країни на найближчий період не обіцяє вирішення проблем подолання матеріальних труднощів для більшості населення. Це особливо стосується молоді, якої, як багато хто вважає, потрібно готувати себе до бідності, а не до багатства. При цьому важливим є морально-психологічний фактор. На думку В.Л. Катаєва, для збереження волі до життя і відчуття щастя необхідно, як це не цинічно звучить, формувати культуру бідності. Тобто основна спрямованість особистісної трансформації – навчитися у відносній бідності бути щасливим і самодостатнім [3].

На думку М. Пірен та О. Цілюрик, культура сучасної молоді формується в умовах трансформації сучасного українського суспільства та переосмислення духовних цінностей, норм, ідеалів та ідей, що становлять основу визначення пріоритетних напрямів розвитку держави, у тому числі і на формування та становлення демократичних ціннісних засад. Цей процес супроводжуються розчаруванням у попередній системі ціннісних орієнтацій, втратою і зневірою в ідеалах та цінностях, що нав'язувалися нашому суспільству, а також

відсутністю нової ієрархії ціннісних орієнтацій через страх перед невідомим, майбутнім та апатією. Як результат – виникає розпад суспільства, духовне зубожіння нації [4]. Нинішня криза, яка дістала назву глобальної і в якій переплелися проблеми економічного, соціального, політичного, інтелектуального характеру, супроводжується переживанням кризи особистості, її ціннісних орієнтирів та духовності. Все більше вчених сьогодні визнають необхідність переходу людства до нового типу соціального буття, в якому духовність покликана відігравати важливу роль у становленні особистості як суб'єкта діяльності, творця всіх суспільних відносин. Занепокоєння науковців викликає нівелювання цінностей, які споконвіку лежали в основі життєтворчості спільнот [5].

У цьому випадку особлива місія приходить на освіту. Для того, щоб вибудувати нову систему цінностей, необхідно розуміння світових та локальних процесів і тенденцій розвитку сучасного кризового суспільства. Вища освіта передає цінності, які трансформуються в конкретні ціннісні уявлення і орієнтації. Освіта у вищих навчальних закладах виводить студента на новий рівень, вводить до світу культури, у процесі навчання йому передаються знання про цінності, у нього формуються вміння і навички, а виховання формує його ціннісні ставлення до світу. Готуючи студентів до роботи в нових соціально-економічних умовах, вищий навчальний заклад повинен формувати у них чіткі орієнтири життєдіяльності, вміння відділяти справжні цінності від уявних, сприймати та оцінювати складні, суперечливі явища і процеси, що відбуваються в українському суспільстві [4].

Для сучасної молодшої людини стає все важчим знайти такі життєві орієнтири, які би допомогли їй досягнути внутрішньої гармонії та гармонії із соціальним і природним середовищем. Все частіше в різних джерелах висловлюється думка про бездуховність сучасної епохи, втрату змісту життя та основ віри для багатьох наших сучасників. Проте є більша загроза – відсутню духовність може замінити хибна духовність. Швидко і тотальне розгортання кризових явищ у світовому масштабі яскраво показало економічну, політичну, соціальну неспроможність техногенного суспільства з його ігноруванням духовності як фундаментальної основи його життєздатності, і виявило необхідність пошуку таких ціннісних орієнтирів, які могли б стати міцною основою для прогресивного розвитку людства. С. Франк [6] казав про те, що людина зазнає величезної спокуси або відректися від всякої святині, або з похмурою впертістю вчепитися в уламки старої будівлі життя і з холодною ненавистю відвернутися від усього світу і замкнутися в собі. В такому розумінні нинішня криза може виконати роль «духовного чистилища» для кожного з нас, для суспільства і для людства в цілому, а вічні цінності повинні стати точками відліку у системі ціннісних координат особистості [5].

Одна із причин сьогоднішньої кризи полягає також і в тому, що цивілізація втратила орієнтири буття. Криза зруйнувала ілюзію благополуччя та завищених очікувань, що панувала. Стереотипи і догми суспільства споживання втратили свій сенс. Коли ж втрачається мета, то, за висловом

Ф. Ніцше, разом з тим втрачається і дорога [7]. Глобальна криза є синонімом стратегічної нестабільності, яка пов'язана із необхідністю змін у системі соціальних оцінок та перспектив. Потрібно шукати світоглядні, смислові засади кризи і, як відзначає Є. Бистрицький, ті «смислові речі, які вбудовані в саме практичне життя, в повсякденне життя, в економічне життя, в політичне життя, у стосунки між людьми на рівні повсякденного буття. Тобто, це буттєво-смислові засади» [8]. Тому криза вимагає зміни змісту, установок світу та повсякденного життя, а також перебудови суспільних очікувань. Нові цінності, орієнтації та установки потрібні соціуму для того, щоб люди позбавились почуття безнадійності та глухого кута.

Проблема цінностей перебуває у центрі суспільної уваги, тому що їх руйнація загрожує деградацією, аморальністю і втратою духовності. Аби цього не сталося «цінності всіх речей мають бути відновленими» [7]. Для українського суспільства цей вираз набуває особливого змісту. Адже йому потрібно не просто відновити, а заново створити якісно нову систему цінностей та ціннісних орієнтацій. Ці цінності як певні ментальні утворення мають співпадати з особистими та соціальними запитами нашого суспільства [9].

Ціннісні орієнтації особистості не тільки визначають мотивацію індивідуальної поведінки, але й становлять світогляд людини. Ціннісні орієнтації молоді формуються в процесі виховання і навчання. Причому навчання має на меті не стільки повідомити конкретні знання в певній галузі, скільки відтворити культурні та історичні нормативи, які сприяють самореалізації особистості. Через виховання здійснюється трансляція ціннісних орієнтацій від покоління до покоління як на вербальному, так і на невербальному рівнях. Зважаючи на велике різноманіття ціннісних орієнтацій молоді, Ю. Волков поділив їх на певні категорії, зокрема: інтелектуально-освітні цінності, культурні цінності, політичні цінності тощо [10].

Інтелектуально-освітні цінності необхідно розглядати в ракурсі розумового, творчого потенціалу, який, на жаль, значно знизився за останні роки. Цей феномен пов'язують, насамперед, з погіршенням фізичного та психічного здоров'я молодого покоління. Продовжує падати цінність розумової праці, освіти і знань. Студенти навіть не надають великої уваги знанням, не цінуючи їх. Сьогодні значно виросла нерівність у галузі освіти (з'явилися та існують елітарні навчальні заклади); вагомою загрозою для суспільства став відтік молодих мізків за кордон.

Суспільство, яке на перший план поставило матеріальне благополуччя та збагачення, формує відповідні культурні цінності і життєві потреби молоді. Електронні засоби масової інформації заповнюють значну частину їх вільного часу і виступають як важливий інструмент формування духовного світу, культурних цінностей та установок для сучасної молоді. Зокрема, для майже третини молодих людей перегляд телепередач є першочерговим заняттям у вільний час. Наприклад, універсальний характер, за спостереженнями науковців, має для багатьох молодих людей акт покупки добре розрекламованих товарів. Залучення до світу престижних і красивих речей стає

самоціллю існування, смыслом буття. Культ моди, речей, споживання оволодіває свідомістю молоді та набуває універсального характеру.

Класична культура починає втрачати цінність і привабливість. Сьогодні спостерігається тенденція до подальшої дегуманізації і деморалізації соціокультурних цінностей. Ця тенденція проявляється в підвищеному інтересі молоді до сцен і епізодів насилля і сексу, жорстокості в кінематографі, телебаченні, театрі, музиці, літературі, мистецтві. В соціокультурних цінностях переважають споживацькі орієнтації [11]. Все це підтверджує важливість просвітницької місії системи освіти, причому найбільш важлива її частина лягає на вищу школу, оскільки саме в цей період у молоді формуються основні ціннісні орієнтації, які співвідносять її з оточуючим соціумом.

Висновки

Сучасне кризове суспільство у стадії трансформації знаходиться у точці біфуркації відносно формування ціннісних орієнтацій, оскільки вимагає зміни уявлень про місце людини у сучасному світі, її роль і ставлення до цього світу. Сама ж людина є рушійною силою сучасного суспільства, його архітектором і будівничим. І у залежності від вибору суспільством шляху або реалізації творчого та духовного потенціалу сучасної молоді, або перешкоджання цьому, суспільство буде або у прогресивному русі до гармонійних суспільних відносин, або у режимі регресу і саморуйнування.

Напрями подальших наукових досліджень

Аналіз ціннісних орієнтацій студентської молоді Запорізької державної інженерної академії на сучасному етапі соціалізації, коли ціннісні орієнтації молодих людей піддаються різним трансформаційним процесам. Вивчення ціннісних орієнтацій, які проходять через три базові стадії кризи суспільства (дестабілізаційні процеси, відкритий конфлікт та вихід з ситуації, що склалася), та змінюються і мають свої особливості на кожній з цих стадій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Маслоу А. *Новые рубежи человеческой природы* / А. Маслоу. – М.: Смысл, 1999. – 425 с.
2. Франкл В. *Человек в поисках смысла* / В. Франкл. – М.: Прогресс, 1990. – 196 с.
3. Катаев С.Л. *Ценностные основания теории трансформации кризисного общества* / С.Л. Катаев : [Электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу: <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=114999>.
4. Пірен М. *Ціннісні орієнтації молоді в українському суспільстві на сучасному етапі* / М. Пірен, О. Цілюрик : [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://social-science.com.ua/article/648>.
5. Поснова Т.П. *Ціннісний вимір духовності особистості в кризовому суспільстві* / Т.П. Поснова : [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://vuzlib.com/content/view/632/94/>.
6. Франк С.Л. *Духовные основы общества* / С.Л. Франк. – М.: Республика, 1992. – 511 с.
7. Ницше Ф. *Так говорил Заратустра [Избранные произведения]* / Ф. Ницше // Книга первая. – М., 1990. – 446 с.
8. Бистрицький Є. *Велика криза та її наслідки* / Є. Бистрицький : *Круглий стіл*

часопису «Філософська думка» // Філософська думка. – 2009. – №2. – С. 14-20.

9. Білецька Л.В. Українське суспільство та його ціннісні орієнтації в умовах перехідного періоду / Л.В. Білецька : [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-11461.html>.

10. Волков Ю.Г. Социология : [Учебник] / Ю.Г. Волков, И.В. Мостовая // Под ред. проф. В.И. Добренкова. – М.: Гардарики, 1998. – 244 с.

11. Бабенко Н.Б. Загальносистемні культурні фактори та ціннісні орієнтації української молоді / Н.Б. Бабенко : [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.stattionline.org.ua/obraz/33/2177-zagalnosistemni-kulturni-faktori-ta-cinnisni-oriyentacii-ukraïnskoï-molodi.html>.

REFERENCES

1. Maslow A. *New Frontier of Human Nature* / A. Maslow. – М.: Smisl, 1999. – 425 p.
2. Frankl V. *Man's Search for Meaning* / V. Frankl. – М.: Progress, 1990. – 196 p.
3. Kataev S. *Valuable bases of the theory of transformation of society crisis* / S. Kataev : [Electronic resource]. – Access to the resource: <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=114999>.
4. Piren M. *Values of young people in Ukrainian society at present* / M. Piren, O. Tsiluric : [Electronic resource]. – Access to the resource: <http://social-science.com.ua/article/648>.
5. Posnova T. *Valuable spiritual dimension of the individual in society crisis* / T. Posnova: [Electronic resource]. – Access to the resource: <http://vuzlib.com/content/view/632/94/>.
6. Frank S. *Spiritual Foundations of Society* / S. Frank. – М.: Respublika, 1992. – 511 p.
7. Nietzsche F. *Thus Spoke Zarathustra [Selected Works]* / F. Nietzsche // *Book One*. – М., 1990. – 446 p.
8. Bistritskiy E. *Great crisis and its consequences* / E. Bistritskiy : Roundtable journal "Philosophical Thought" // *Philosophical Thought*. – 2009. – №2. – P. 14-20.
9. Biletska L. *Ukrainian society and its value orientation in transition* / L. Biletska : [Electronic resource]. – Access to the resource: <http://www.info-library.com.ua/books-text-11461.html>.
10. Volkov J. *Sociology: [Tutorial]* / J. Volkov, I. Mostovaya // Edited by Professor V. Dobrenkogo. – М.: Gardaika, 1998. – 244 p.
11. Babenko N. *General-cultural factors and values of Ukrainian youth* / N. Babenko : [Electronic resource]. – Access to the resource: <http://www.stattionline.org.ua/obraz/33/2177-zagalnosistemni-kulturni-faktori-ta-cinnisni-oriyentacii-ukraïnskoï-molodi.html>.

БАНАХ В.А., доктор технических наук, профессор, ректор Запорожской государственной инженерной академии (Запорожье, Украина)

БАНАХ Л.С., ассистент кафедры философии и политологии Запорожской государственной инженерной академии (Запорожье, Украина)

ТРАНСФОРМАЦИЯ ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЙ МОЛОДЕЖИ В УСЛОВИЯХ КРИЗИСНОГО ОБЩЕСТВА

В статье представлен обзор современных взглядов на формирование и трансформацию ценностных ориентаций молодежи в кризисном мире, анализ основных черт и тенденций развития современного общества. Определены основные направления развития ценностных ориентаций украинской молодежи и современного украинского общества, а также дана характеристика психологического состояния украинского общества и пути его улучшения.

Ключевые слова: ценности, ценностные ориентации, кризисный социум, кризисная личность, трансформация ценностей

BANAKH, VICTOR, Doctor of Technical Sciences, Professor, Rector of Zaporozhye State Engineering Academy (Zaporizhzhya, Ukraine)

BANAKH, LYUDMILA, Assistant of Department of the Philosophy and Political Science Zaporizhzhya State Engineering Academy (Zaporizhzhya, Ukraine)

VALUE ORIENTATIONS TRANSFORMATION OF THE YOUTH IN THE CONDITIONS OF CRISIS SOCIETY

The overview of current thinking of the formation and transformation of value orientations of young people in the world of crisis are provided in the article, the analysis of the main features and trends of modern society is shown. The basic directions of value orientations development of Ukrainian youth and modern Ukrainian society as well as the characteristic of the psychological state of the Ukrainian society and ways of its improvement are decided. The problem is that classical culture begins to lose its value and attractiveness. Today there is a tendency to further dehumanization and demoralization of social and cultural values. This trend is evident in the increased interest of young people to scenes of violence and sex, violence in film, television, theater, music, literature and art. This confirms the importance of the educational mission of teaching process, the most important part of which belongs to the high school, because during this period the core values are being formed, which correlate the young people with the surrounding society. The current crisis in the stage of transformation of society is at the bifurcation point regarding the formation of values, as it requires changing perceptions of man's place in the modern world, its role and relationship with the world. Only the person is the driving force of modern society, its architect and creator. Depending on the public way choice of implementation of creative and spiritual potential of today's youth, or preventing its development, means that society will be in the progressive movement to harmonize social relations, or it will be in the state of regression and self-destruction.

Keywords: value, value orientation, crisis society, identity crisis, the transformation of values

Стаття надійшла до редколегії 20.01.16

Рекомендовано до друку 25.01.16